

AZ ISO 14031 SZABVÁNY ALKALMAZÁSA AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS- BAN A KÖRNYEZETI TELJESÍTMÉNY ÉRTÉKELÉSÉRE

Elekné Fodor V. - Koronikáné Pécsinger J. - Nagy T. - Pájer J.¹ - Pintérné Nagy E. -
Polgár A.² - Samu L. - Varga G.

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Környezet- és Földtudományi Intézet, Sopron
jpajer@emk.nyme.hu¹, apolgar@emk.nyme.hu²

Bevezetés

A környezeti teljesítmény (KT) fogalma alatt a vállalat vagy egyéb, hasonlóan funkcionáló szervezet környezeti terhelésének összességét, valamint az ennek csökkentésére tett erőfeszítéseket értjük. Ez vonatkozik, mind a működés, mind a termékek és szolgáltatások által okozott környezetkárosító hatásokra.

A jelentős környezeti hatással bíró ágazatok esetén magától értetődőnek mondható és a működés feltételeként említhető a környezeti követelmények előtérbe helyezése a vezetés során, melynek megoldása ma már nemzetközi szervezetek által kidolgozott, egységesített és kipróbált gyakorlati háttérre támaszkodhat.

A csekély környezetterheléssel bíró, de tevékenységük révén a környezetállapot javítására kifejezetten alkalmas szervezetek esetében viszont nincs érdemi gyakorlat a környezetirányítási rendszerek (KIR) bevezetésének és hitelesítésének létjogosultságát, ill. ezen szervezeteknél a *környezeti teljesítményértékelés* (KTÉ) elvégzését és a nyilvánosság általi megítélését illetően.

Az erdőgazdálkodás – más környezethasználatokhoz képest – csekély környezetterheléssel jár(hat), ugyanakkor alkalmas is a környezetállapot javítására, elsősorban a környezeti szolgáltatások és feltételeik tudatos biztosításával, fejlesztésével. Az erdőgazdálkodó szervezetek ez irányú tervezési és irányítási tevékenységének támogatása, környezeti teljesítményértékelésének megalapozása, társadalmi elfogadása és értékelése érdekében szükséges, hogy a KT alakulását mérő mérőszámok között a pozitív hatást kifejező mutatók is megjelenjenek. Ezek a mutatók segíthetik az erdőgazdálkodót abban is, hogy saját tevékenységét összehasonlítsa másokéval, felmérje tevékenysége relatív gyengeségeit és erősségeit, és ennek alapján javítsa versenyképességét.

Agyag és módszer

A vonatkozó hazai előírások áttekintésével, valamint a jóváhagyó felügyelőségek szakemberei álláspontjának megismerését célzó interjúk alkalmazásával felmértük azokat a jogszabályi és gyakorlati elvárásokat és lehetőségeket, amelyek az erdőgazdálkodóknál a KIR, illetve KT számára keretfeltételeket jelentenek, illetve a harmadik fél általi hitelesíthetőségét befolyásolják.

Vizsgálatok

A KIR és a KTÉ alkalmazásának módszertani fejlesztését a Zalaerdő Zrt. KIR rendszerének példáján hajtottuk végre, mely során elvégeztük a szervezet részletes

környezeti szempontú vizsgálatát a KTÉ munkalépéseinek alkalmazásával (MSZ EN ISO 14031:2001⁴ szabvány által hivatkozott PDCA ciklus szerint).

Az ISO 14031 szabvány alapján az alábbi környezeti állapot és teljesítménymutató csoportokkal dolgoztunk:

- fizikai teljesítmény mérőszámai (alapadatok, anyag-, energia mérleg);
- irányítási teljesítmény, tevékenység mérőszámai;
- környezeti állapot mérőszámai.

A környezeti indikátorok a problémák azonosításának és a teljesítmény javításának fontos eszközei. Lehetővé teszik egy vállalat számára az erősségek és gyengeségek objektív értékelését és az út mérését, melyet a kitűzött célok irányába tettek meg.

A számos szempontnak való legmagasabb megfelelés érdekében mind a jogszabályi (1995. évi LIII. törvény, 12/1996. (VII. 4.) KTM rendelet), mind pedig a szabványokon (MSZ EN ISO 14001:2005⁵, MSZ EN ISO 14031:2001) alapuló követelményeknek feleltettük meg KTÉ módszerünket.

Eredmények

Az alkalmazott metodika tanácsadói és tanúsítási költségek nélkül képes a lényegi környezeti tényezők, a környezetvédelmi aktivitás feltételeinek és értékelésének meghatározására, mely segíti az alkalmazót a folyamatos környezeti fejlődésében, továbbá – első megközelítésként – megteremti az erdőgazdálkodási tevékenység környezetállapot-javító tevékenysége számbavételének lehetőségét.

A fejlesztett eljárás fő jellemzői:

- szerkezeti elemei jellemzően a 12/1996. (VII. 4.) KTM sz. rendeletben meghatározottakat érvényesítik;
- a tartalmi kidolgozás a szabványok (MSZ EN ISO 14001:2005, MSZ EN ISO 14031:2001) ajánlásaira támaszkodik;
- ajánlott KTÉ mérőszámrendszert (*1. táblázat*) tartalmaz az erdőgazdálkodás legjelentősebb környezeti hatásainak, illetve környezeti teljesítményének értékeléséhez.

Az egyes munkalépéseket az alábbiak szerint végeztük:

- PLAN – tervezés fázis: cél a már meglévő mérőszámok összegyűjtése és szükség esetén újak alkotása, a teljesítményértékelési rendszer felállítása a mérőszámok rendszerbe foglalása által.

Eredmény: A szervezetre szabott mérőszám-rendszer: kb. 20-30 mérőszám. Összefoglaló táblázatok és az azt támogató háttértáblázatok a vizsgálandó mérőszámokkal.

- DO – végrehajtás fázis: Különböző nyilvántartásokból, mérésekből, vállalati dokumentumokból, könyvelési és egyéb rendszerekből a mérőszámként használható vagy azok kiszámításához szükséges adatok összegyűjtése.

Eredmény: A szervezet szempontjából lényeges mérőszámokat összegyűjtése az adott időszakra, a velük kapcsolatos eljárások lefektetése.

⁴ Környezetközpontú irányítás. A környezeti teljesítmény értékelése. Útmutató (ISO 14031:1999)

⁵ Környezetközpontú irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek (ISO 14001:2004)

- CHECK - ellenőrzés fázis: A környezeti teljesítményértékelés felülvizsgálata és fejlesztése érdekében ellenőrzés és javítás. Az ellenőrzés lépései:
 - o Ellenőrzés – A környezeti teljesítményértékelő rendszer összevetése a kezdeti célokkal,
 - o A felhasználók tájékoztatása és megbeszélés – a módszertan által kialakítani javasolt környezeti teljesítményértékelő rendszer ismertetése.
 Eredmény: A továbbfejlesztés irányainak meghatározása.
- ACT – visszacsatolás fázis: KTÉ véglegesítése.

Összefoglalás

A kifejlesztett környezeti mérőszámok (1. táblázat) alkalmazása a problémák azonosításának és a teljesítmény javításának fontos eszközei. Lehetővé teszik egy vállalat számára az erősségek és gyengeségek objektív értékelését és az út mérését, melyet a kitűzött célok irányába tettek meg. A környezeti indikátorokat használhatják azután a vállalat teljesítményének összehasonlítására az idők folyamán, valamint egy időpontban pl. az egyes részlegek között. Egy vállalat ily módon össze tudja hasonlítani teljesítményét más vállalatokéval, ami lehetővé teszi a relatív gyengeségek és erősségek meghatározását.

1. táblázat. A környezeti teljesítményértékelés mérőszámrendszere (mérőszám csoportok) erdőgazdálkodó szervezet példáján

A. Fizikai teljesítmény mérőszámai, alapadatok, anyag- energia mérleg		B. Irányítási teljesítmény, tevékenység mérőszámai	C. Környezeti állapot mérőszámai
A(I). Felhasználás (Input)	A(O). Kibocsátás (Output)	Funkcionális területek	Helyi jellemző hatások
A(I)1. Anyagfelhasználás	A(O)1. Termékek szolgáltatások	B1. Gazdasági tevékenység mérőszámai, társakhoz viszonyítva	C1. Levegő
A(I)2. Energia és természeti erőforrás felhasználás	A(O)2. Hulladékok	B2. Gazdasági tevékenység mérőszámai, évek összehasonlítása	C2. Víz
		B3. Célok, tervek	C3. Hulladék
		B4. Költségek	C4. Talaj
		B5. Kommunikáció: Belső (alkalmazottak), és külső	C5. Zaj és rezgés
		B6. Határozatok, kötelezések	C6. Élővilág
		B7. Bírságok	C7. Tájkép

Az értékelés hitelesítésére – a környezetvédelmi hatóság meglátása szerint – olyan független szakértőre van szükség, aki tanúsító jelentést készít, ezáltal igazolja az elemzés hitelességét a nyilvánosság és az üzleti partnerek felé.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük a Zalaerdő Zrt. munkatársainak szakmai, illetve az innovációs alap pénzügyi támogatását.

Hivatkozott jogszabályok, szabványok

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól.

12/1996. (VII. 4.) KTM rendelet a környezetvédelmi felülvizsgálat végzéséhez szükséges szakmai feltételekről és a feljogosítás módjáról, valamint a felülvizsgálat dokumentációjának tartalmi követelményeiről.

MSZ EN ISO 14001:2005 Környezetközpontú irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek (ISO 14001:2004).

MSZ EN ISO 14031:2001 Környezetközpontú irányítás. A környezeti teljesítmény értékelése. Útmutató (ISO 14031:1999).